

پبلشر عبدالغنی الکرمی پرنٹنگ پریس ٹیبل باغ کوئٹہ خان شیک کرمایور آفس 302 قمر و قمر یونیورسٹی پولیس فیزا- جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

یکم جنوری 2022ء

بولی و غلط فہمیک

براہوئی بولی ویل آتا گواچی، براہوئی بولی ناوشکار آک اسٹ
 ۛ کھوڑا سے آمانائی نفس، براہوئی بولی کن سرجم ۛ ڈشتری اف،
 براہوئی بولی نااستاد آک کالج و جامعہ غنائی استجی نشان تقصہ،
 دا بولی ۛ سیاسی کاٹم خواجہی دوئی اف، داکل گواچی ۛ، ولے دانیا م
 اٹ اسہ چین ہرغ اس شاخنگ کہ 'براہوئی بولی ۛ گرانمر یارابند
 اف۔' غلط فہمی اسے۔ داپک ۛ ہیبت اسے کہ تاکہ بولی سے گرانمر
 یارابند متف، تو او پانگ اٹ بنگ۔ و ہرا بولی نا کمک اٹ اونا
 پاروک آک تینا ہڑدے زیندانا درشانی ۛ کنگ کیر، او پور و بولی
 اس پاننگ۔ براہوئی بولی بلوچ آتا نیمہ نا بولی ۛ، پتخین اٹ
 اوک خلق آن بلیس شارتکان، پدتموک آن بلیس شون بلوک
 ملک آتکان تالان ۛ، تو اوک تین پہ تین تون ہندا بولی ٹی ہیبت
 کیرہ۔ گڑا پک مس کہ دا بولی بے گرانمر و بے رابند اف۔ اصل
 اٹ دا غلط فہمی ہنساے یاراکٹ نا بولی تیان اثر ہرنگ نا سوب
 آن ودی منے۔ یعنی بلوچستان اٹ 'اردو رابطہ نا بولی ۛ، و تعلیم دوئی
 کنگ نا وسیلہ ۛ۔ ہندا سوب آن منہ خوانندہ اس دا بابت غلط فہمی نا
 گواچی مرسا دا بے رابند پانگ آک ہیبت ۛ بس کنگ اٹ
 اختہ خنکرہ۔ بس مجلس آتینی براہوئی بولی نا بابت دا سوج چست
 کنگ کہ اوٹی ہرگز اکن 'کنگ' کاریم اٹ اٹنگ، وخت اس کہ

رابطہ کن مستعمل بولی 'اردو ٹی' دیری وخت؛ انگ گزانا کنگ نا بابت
 پرغ پاش ۛ۔ ہندن مذکر و مونث نا 'ضمیر' نا بابت، ہم سوج چست
 کنگ۔ ہیبت دادے کہ براہوئی بولی ٹی ہم دیری آگزا نا کنگ
 کن 'کنگ' (ہرا کہ داسہ متروک متنگ اٹی ۛ) سخت انگ گزاتے
 کن 'کنگ' کاریم اٹ اٹنگ۔ وخت اس کہ مذکر و مونث نا ہیبت
 مرے تو براہوئی و بلوچی ٹی دا بابت فارسی آجبار جتا ۛ ضمیر 'کاریم
 اٹ اٹنگ'۔ یعنی آیا/ آئی کن براہوئی ٹی بس، فارسی ٹی آمد، گیا/
 گئی کن براہوئی ٹی بنا، فارسی ٹی رفت۔ و تھا/ تھی کن براہوئی ٹی
 ٹس، و فارسی ٹی بود، کاریم اٹ اٹنگ۔ گرانمر نا دا اسلوب نا
 مطلب دا اف کہ ہرا بولی 'اقتصادی و ژاٹ زوراک' آ بولی نا
 اسلوب تون اسہ و ژومتو تو اودے 'گرانمر' اف۔ بنگے تو براہوئی یا
 بلوچی و فارسی نا اسٹ انگ اسلوب نا اداری آن پد ہم براہوئی و
 بلوچی ۛ بے گرانمر پاننگ، ولے داڑے فارسی ۛ ازگار و شوندار ۛ
 بولی اس پاننگ۔ گڑا سوج دادے کہ بلوچ آتا بولی تے انت
 سوب اسے آن، دیر وخت بے گرانمر پانگ؟ اصل ہیبت بولی نا
 اف، بلکن بولی نا پاروک آتا ۛ کہ اوک تینے اٹخس 'چست' و اٹخس
 نیست، تکرہ۔ البتہ ہراڑے کہ نزدی تا ہیبت مریک، تو بایدے
 نزدی تے پاش کنگ، ولے شاعر، ادیب، دانشور، سیاستدان،
 استاد و زندا ایلو شیخ آتیان تعلقدار بولی نا خواجہ غانا نزدی و
 نا بودی تے بولی ۛ بے گرانمر پانگ اٹ بایدے ڈک لپ۔

بڑا ننگ "بالاد"

مف دوست اسے نا داب مف
 شاعری امر مریک
 کس نوشتگان کے کوزے بوز جال کے
 دے و تو سال کے اوفتے شعر خیال
 آتینی مون آ ایسے ہرا کہ بھاز بھلو
 صفت اسے نالانج ۛ:
 کنا است اٹی کنا جان اٹی اینو خا ۛ
 نے خبر مرے
 کنا کلک اٹ دا گدان اٹی اینو خا ۛ
 ۛ نے خبر مرے
 ای پروٹ کر آتی خوش مروں ولے
 کیس خیال کین بلوس
 دا کراری اٹ دا مدان اٹی اینو خا ۛ
 نے خبر مرے
 بجر کال شمن سالم نا سانچہ ٹی خنک آدا
 گینج آخزل لکھ ستا کزک، بجر کال
 آسان ۛ ستر ۛ جراس اف، دا بجر آ
 لس شاعر لکھنگ کپک، کمال نا خواجہ
 فاک دا بجر آ لکھہر کر آرمال نا خواجہ
 اس کس۔
 کر آرا ہرا تم شاعری نا ہیبت مریک تو
 ایلو شاعریک ہموڑے ج خنخ مریرہ،
 کر آرا نا فکر نا بسنی و شاعری نا دروشم
 اصل بھاز جتاو بیبا ۛ:
 اسے خدا تینا تو بے پوہہ کر
 لگ لگ کنا چاودہی تن ٹی خاخر
 منوہ او تو بھاز زبیدار ۛ
 زبیدار ہیبت بھاز خوار ۛ
 پین تو بے ارے دا جہان اٹ
 کن تو ہم تو بے کس داستان اٹ
 چاودہی تن ٹی پیشن مقفک او
 پین ناخن ٹی پیشن مقفک او
 منوہ خاخر نا لاریک او
 داڑے دا بجر آ لکھہر کر آرمال نا خواجہ
 روٹی کیک گل آ جہان ۛ
 زبیدار ہم کرے آمان ۛ
 فرق دادے بھنگ کنا است
 است تینے بھنگ پین تہان
 اسے خدا تینا تو بے پوہہ کر
 گڈر سائی گڑا س خرن ۛ ہیبت کہ دا
 کتاب "کلیات کر آرا" اٹی "بالاد" ۛ

خا خوپاٹ آٹے.....

عبدالرحیم زام

استون نا مسٹی پاس اسکان ای بے قح
 بے جارت کٹ، اسہ ارمان اسٹ
 کہ..... اسنے بابا کہ اسنے.....؟؟؟ او
 کئے الا.....
 دن ۛ گپ اسے کن ای بے قح آلوٹ
 بلکن ای بے قح کٹ کہ دا خا خوات
 وخت ناسے پاٹ آٹے.....؟ انت
 اکرن بال کیک.....؟ دے اودے
 پارینے کنی پاٹ آ توٹ.....؟ او
 ملاس مقفک کہ دیر کنگ کن بال اس
 کئے..... ایلو دا کرن وخت اس پیک
 اٹ نتخواہ بنگ کن یک و نیم گھنڈ
 سلنہ، اسل بے یک مرینہ، امرض
 کہ چکا او اس کین یا بھاز باسکی آن
 گاڑی تا نیرک بٹ مریرہ۔ ہندن
 بٹ مرین..... دن متنگ تو کپک،
 ولے لگان ہندن مریک صبر نا کچ آن
 اسپار نا گپ ۛ، ولے دا غریب آ خا
 امرض، بنا ہرا بھرہ نا زمانا سے پاٹ
 آ توک اسل دم دریک۔ کس
 اودے پانے پین کاریم اف کہ کنی
 ہندا پاٹ آ توک اس.....
 آخر ای ہم آوانسا تینہ اسہ پالو آ کر سا
 پارین..... بس خا خا جان خلائی ۛ
 ہمو لنگر خورہ کرو ۛ کہ ہمو پاٹ آ جاہو
 کے۔
 ای ہرا تم شیگان ہنٹ، درک لکھو ہندا
 خا خوٹ اٹ ہم کنا رند ۛ البتہ، بس کنا
 سروں آ چار اٹو کہ..... اکہ کس
 پارو ۛ ایلم دروغ کچ اٹ مریک، تم تو
 اسل مش اس کریرے تے۔ خا خوامر
 چار اٹو کیک..... ایلم ق ۛ شیخ اٹ
 وخت وخت بندخ بال ہم کیک،
 تو خا خو چار اٹو کرے تو انت اس
 مس..... تو خا خا کنا سروں آ چار اٹو
 اتنے ردیف بہتاجی آن کفسار و لپ
 ۛ تینا غلام جوڑ کر سا کین ۛ خیال کین
 ۛ شاعری ہمو مرغن آ ردیفی آ غزل
 آتینی مون آ ایسے ہرا کہ بھاز بھلو
 صفت اسے نالانج ۛ:
 کنا است اٹی کنا جان اٹی اینو خا ۛ
 نے خبر مرے
 کنا کلک اٹ دا گدان اٹی اینو خا ۛ
 ۛ نے خبر مرے
 ای پروٹ کر آتی خوش مروں ولے
 کیس خیال کین بلوس
 دا کراری اٹ دا مدان اٹی اینو خا ۛ
 نے خبر مرے
 بجر کال شمن سالم نا سانچہ ٹی خنک آدا
 گینج آخزل لکھ ستا کزک، بجر کال
 آسان ۛ ستر ۛ جراس اف، دا بجر آ
 لس شاعر لکھنگ کپک، کمال نا خواجہ
 فاک دا بجر آ لکھہر کر آرمال نا خواجہ
 اس کس۔
 کر آرا ہرا تم شاعری نا ہیبت مریک تو
 ایلو شاعریک ہموڑے ج خنخ مریرہ،
 کر آرا نا فکر نا بسنی و شاعری نا دروشم
 اصل بھاز جتاو بیبا ۛ:
 اسے خدا تینا تو بے پوہہ کر
 لگ لگ کنا چاودہی تن ٹی خاخر
 منوہ او تو بھاز زبیدار ۛ
 زبیدار ہیبت بھاز خوار ۛ
 پین تو بے ارے دا جہان اٹ
 کن تو ہم تو بے کس داستان اٹ
 چاودہی تن ٹی پیشن مقفک او
 پین ناخن ٹی پیشن مقفک او
 منوہ خاخر نا لاریک او
 داڑے دا بجر آ لکھہر کر آرمال نا خواجہ
 روٹی کیک گل آ جہان ۛ
 زبیدار ہم کرے آمان ۛ
 فرق دادے بھنگ کنا است
 است تینے بھنگ پین تہان
 اسے خدا تینا تو بے پوہہ کر
 گڈر سائی گڑا س خرن ۛ ہیبت کہ دا
 کتاب "کلیات کر آرا" اٹی "بالاد" ۛ

خا خو کئے بس کنگ نا پارے.....

بہک مرسا خا خا آن سوج کرینٹ.....
 ایو یک ہم مس کہ خا خورنگ اتون اور
 بخت اٹ ہم سیاہ پیش تما۔
 نی داسہ ناسے آس دا بھاز متنگ ۛ و گپ
 اسے کہ ہرا تم آرائی چا پورہ نا جاگہ نا
 گڑ ہم کنگ کہ..... چا آن یات بس
 کہ مجلس اسٹ تو لوک سنگت آک
 شنگ ۛ، سنگت ایسا چا انا پیالہ ٹی بیٹل
 اس تمانے، تو اسٹ اس ڈوٹی کنگ
 تے، ایلو سنگت آتے نا کو ٹی
 پاک..... خا خو پاٹ آٹے..... دا ہم
 ہیبت اس مس کک بیٹل ہرا نا رسل
 خنک باسن آ چا ہیبت کشا س تے نی
 کیک چا تے سنگت نا، گڑا کنا انت
 اس کر نما دا رونا غافل آ ہیبت پاٹ آ
 تو لوٹل کیونے.....
 ای خا خو ۛ غم تا باریم و غصہ نا لو اراٹ
 خسا اودے دلا ترسا اونا گڈ آن
 بے تمبید اٹی تران آ بنا ۛ کرینٹ.....
 جائی دا ہم گپ اسے کس آرائی برے
 نی پاٹ آ توک، کس بنگ اٹ
 مرے نی پاٹ آ توک، کس انا ہرام نا
 حوال ہم مرے نے ہمو پاٹ آ
 تو فرہ۔ اسدے اس پاروں ہر ہر ف
 خا خو کنا یاد آ کرسی نے کن، ایونی
 دا کنا پاٹ آ توک۔ کنا وں
 مروس تو ای اول پڑو کرید، گل
 اکرن کہ ایو اٹ کلا کس پاپیرے کہ
 خا خو پاٹ آٹے۔ یا اون ۛ ۛ اسل
 پاپیرے۔ اکہ بلیرے تو پین ڈول
 اسٹ ہمو ڈن کہ..... بھنی ہیبت ۛ
 مدان آ کر خا خو پنگ آ لیک ۛ.....
 فیوہ نا پوہہ کنا ہیبت ۛ و ہن داسہ ہیبت ۛ
 شیف شاہو کہ خا خو کر آئی ۛ دا چائے
 ہرا تم کاہے..... ہندن خا خو جانز اٹی
 ۛ، خا خو بال اٹی ۛ، خا خو خا ہر جا کہ
 اٹی ۛ، ولے پاٹ آف۔ اسنے کہ
 پاٹ داسہ اوڑ کن شجر ممنوعہ ۛ..... کہ

اودیر کس.....؟

ای اوڑا ہراٹ او ہم کنا کنڈ آ مومن ۛ
 ہڑا زرس بختہ کرے۔ پارے ادا
 کل ۛ ۛ ہمو گک تینا تینا باریم آتون
 ہونوی ۛ۔ ولے کنا گڑا اس فصیحت
 است آخ۔ ہندن کاس کہ نے آن پد
 گڑا اس نے کن ہوفوک ۛ ہم مرے۔
 ای ورنڈی سٹ، لمہ چچانی کھی پاسہ،
 ولے ای نے درست کٹوٹ۔ نی دیر
 اس۔ اسہ وار ولدا چنکو خوش خلک
 سوج کرے داسکان کہ تینہ.....؟
 جی نہ! لا
 "اوسادہ! ای ہمو اٹ کہ کل آن
 آتون ناوڑا ڈا درمان کن ہم ہیبت
 کرینٹ دن ۛ چچ ۛ جاگہ اس اف کہ
 ای تینے کن کوشت کٹوٹ، نا درمان
 کن۔"
 "لمدا نے دا ہم قوت۔"
 "نی امر ۛ بندخ اسے آس، نی داسکان
 کئے پپہ متنگ افس، گڑا اس پین ہم تینا
 بارواٹ پاؤ؟"
 تو نما مسئلہ، نی چچ تپہ، دون انگا
 وکور و بے سود انگا تون لوگ کنا
 آتا تم تا گواچی مسر، نا بڑیک بے گڈ
 مسر، نا چنا ناچ انگا جوک نا مومن
 نے خبر ۛ
 داڑکن کہ اٹس خوار کوشٹی تما،
 گڑا اس نے پڑے، نی پڑے اس۔ نی
 ہمو بنڈی تیان اس، ہرا کک ہیرہ
 پچاست بش کیرہ، نامدہب نا ہم چچ سا
 اف، نا کل خاندان خلقت ۛ ظلیوک و
 پوک ۛ سے۔ ولے ای پدی متوٹ،
 داسر تو کئے درست کہ۔"
 "لمدا ای مومن آ بھاز شرمندہ اٹ
 (زر تینے پین بڑو کرینٹ) ای نے

عامر فیاض.....

ای اوڈے خنٹ اسہ بھلو بڈ اسے تون
 مستی راہی روان کس۔ ہندن لگا کہ کہ
 اوکل دینا نا باریم ۛ ہیرہ تینا کاٹم آ
 ہرینے۔ البتہ تو اوس اسہ نیازی اس،
 ولے اونا بڈ ہرنگ اودے نیازی کم
 زبید زبات نشان تنک۔ کاٹم نا پڑہ
 فاک تارتار، چہرہ بے پوٹن، خنک
 تے تپتی کھڈ کہ اونٹنی بھلو ہیرت اس
 مدام بجر آ کہ پڑہ غنائی تے اسہ اسہ
 کڑو مومن، کیشتر جینن سرہ۔ مدان
 مدان کنا خوک آتینے گڑا بھلا بڈ اٹون
 سرس۔ او بڈ ۛ شیف کرے و تو س۔
 خن آن گڈرینگ آن پد کتاب اٹی
 گڑا اس کبوتی خنکر، ہرا کہ کتاب نا
 زبیا غانا بالاد نا بھلی و زبیا ٹی ۛ چنگ
 کرینو۔ کر آرا تینے اس کوشت کرینے،
 اودے پدا بنگ نا وخت رینگلو،
 راسکوہ نا سنگت آتا حق مریک کہ
 اودے ہرا تم ولدا چھاپ کر فنگ نا
 وخت بس تو اودے تپت ہرا یا پین
 کس آدیر، اونا ہمو کبوتی تے کسفر ہرا
 کتاب ۛ بروک آ وخت انا جلاد آ نقاد
 آتیان بچلر:
 کنا سنگت آتا ارے سلاہ کئے دوارہ
 رفیرہ انت بلا
 مریک وس خرید دا شارائی پارہ نی آرا
 ۛ تو خا خرابیت
 کر آرا نا "بالاد" آ چار لوک لکھنگ اٹ
 بالاد نا حق ادائی متنگ کپک، ہیرہ ہمو
 مصرانا باز ناخرید ارا تچاٹ ہمو پیلتا
 کڑو ۛ ایو دیکواری ٹی ادا کر سا ساڑی
 مسٹ۔

مف دوست اسے نا داب مف
 شاعری امر مریک
 کس نوشتگان کے کوزے بوز جال کے
 دے و تو سال کے اوفتے شعر خیال
 آتینی مون آ ایسے ہرا کہ بھاز بھلو
 صفت اسے نالانج ۛ:
 کنا است اٹی کنا جان اٹی اینو خا ۛ
 نے خبر مرے
 کنا کلک اٹ دا گدان اٹی اینو خا ۛ
 ۛ نے خبر مرے
 ای پروٹ کر آتی خوش مروں ولے
 کیس خیال کین بلوس
 دا کراری اٹ دا مدان اٹی اینو خا ۛ
 نے خبر مرے
 بجر کال شمن سالم نا سانچہ ٹی خنک آدا
 گینج آخزل لکھ ستا کزک، بجر کال
 آسان ۛ ستر ۛ جراس اف، دا بجر آ
 لس شاعر لکھنگ کپک، کمال نا خواجہ
 فاک دا بجر آ لکھہر کر آرمال نا خواجہ
 اس کس۔
 کر آرا ہرا تم شاعری نا ہیبت مریک تو
 ایلو شاعریک ہموڑے ج خنخ مریرہ،
 کر آرا نا فکر نا بسنی و شاعری نا دروشم
 اصل بھاز جتاو بیبا ۛ:
 اسے خدا تینا تو بے پوہہ کر
 لگ لگ کنا چاودہی تن ٹی خاخر
 منوہ او تو بھاز زبیدار ۛ
 زبیدار ہیبت بھاز خوار ۛ
 پین تو بے ارے دا جہان اٹ
 کن تو ہم تو بے کس داستان اٹ
 چاودہی تن ٹی پیشن مقفک او
 پین ناخن ٹی پیشن مقفک او
 منوہ خاخر نا لاریک او
 داڑے دا بجر آ لکھہر کر آرمال نا خواجہ
 روٹی کیک گل آ جہان ۛ
 زبیدار ہم کرے آمان ۛ
 فرق دادے بھنگ کنا است
 است تینے بھنگ پین تہان
 اسے خدا تینا تو بے پوہہ کر
 گڈر سائی گڑا س خرن ۛ ہیبت کہ دا
 کتاب "کلیات کر آرا" اٹی "بالاد" ۛ

خا خو کئے بس کنگ نا پارے.....
 بس کر کہ کئے ہم تین تون اور
 ہوغصہ۔ ای پاٹ آ زبر اٹننے کہ
 کنا اولی غلطی داس کئے اسٹ اس
 پارے..... خا خو پاٹ آٹے، ای ہم
 شوشی کرسا ہنٹ پاٹ آ تو سٹ۔
 داسہ ای مش تا کیرغ آن ہم مر بودا
 نسل اکرن ای پاٹ آ فرعون آجبار
 خنک اٹ۔ ہمرت ۛ قیامت آجبار۔
 کنا غم ۛ وڈن کنگ اس جوان ۛ گپ
 اسے، ولے پین کس اتون دا ہیبت ۛ
 کچس کدوارہ ناون ۛ خا خو خسا پارو
 "ایدے خا خو کنگ" کن کن ہندا
 پاٹ والا گپ زبر ۛ، ہمو کوٹی آن،
 اسنے کہ چٹ عزت اٹ توک تو
 اریٹ۔ آن بس کئے ہمو آ زور
 بریک کہ کس کئے تن ناہمہ غاٹ آ
 تولک۔ او ہم چلہ نا ن ہیٹ۔ کئے آ
 انت گڈرینگ، او ہمو پاٹ ۛ کئے خبر
 ۛ۔ ہندا تون خا خو اللہ کرسا پیر
 انگا تاوڑ دوتے ۛ غار اٹ خسا بش
 مس پارے..... دیر ۛ خدا گمارا کئے
 یات کرے کاو کہ پاٹ آ تو بڈ نہ تو
 غریب اس دروغ تو مریک۔ اسہ پین
 ہیبت اس دا وخت وخت پارہ کہ "خا خو
 پاٹ آٹے، پوہہ نا تار آٹے،" تو کئے
 آن ہنداپوہہ نا تارخیز اس کنگ.....
 دا کنا خا خو پانگ ۛ سہ است متوک
 کئے آرائی ٹوپک ۛ شروع کرے کہ
 بش مرکہ خا خو پکھہ ٹی ۛ..... ای خن
 تے اصل ملوٹ پارینٹ نہ دن وا
 ہراکان اوتینت پارے..... ای پاٹ آ
 سہی اٹ پکھہ غا و ہراکان توک۔
 او پاٹ آ سہی ۛ.....
 آرائی خنڈ مرسا کنا کمل ۛ خسا
 پارے..... ایسا پکھہ ۛ مرک، خا خو
 داڑے نما سیال اسے کئے تون گپ
 کئے پاٹ پکھہ ناسلہ ۛ.....
 ای خن تے موٹکسا تینا پکھہ ۛ
 ہراٹا تو جانی خا خو پکھہ غاٹس۔
 ☆☆☆☆☆

